

VALKYRIEN – SMUK BEGYNDELSE PÅ EN NY 'RING'

Af Lars Ole Bonde

Et af landets mindste teaterkompagnier, Den Ny Opera i Esbjerg, har for anden gang i dette århundrede givet sig i kast med en af operalitteraturens absolutte sværvægttere: *Nibelungens Ring* af Wagner – en tetralogi bestående af *Rhinguldet* – *Valkyrien* – *Siegfried* og *Ragnarok* (som de hedder på dansk). Den Ny Opera gennemførte den første *Ring* i årene 2003-2008 – en flot præstation. Så hvorfor nu igen?

Hvorfor *Ringen* i Esbjerg?

Den ene forklaring er, at den første *Ring* i Esbjerg bevidst var sat sammen af enkeltstående dele: fire forskellige instruktører (Mikael Melbye, Troels Kold, Kasper Wilton og Stig Fogh Andersen) gav hver deres bud på én af de fire operaer. Denne gang står Kasper Wilton alene for en sammenhængende fortælling i fire dele. – Den anden forklaring er, at Musikhuset i Esbjerg (til formålet!) har fået ny orkestergrav. Den er inspireret af den unikke grav i Wagners festspilhus i Bayreuth: Den er meget dyb og går langt ind under scenen.

Projektet *Ring* 2.0 begyndte med *Valkyrien* – i alt tre forestillinger i august 2017. Planen rækker frem til 2024, hvor de fire dele af den nye *Ring* skal samles. Hvordan er projektet så kommet fra start?

Ny orkesterlyd og gennemtænkt produktion

Lad os tage orkestergraven først. Orkesterklangen i den nye grav er (selvfølgelig) ikke ligesom i Bayreuth, først og fremmest fordi selve teaterrummet er ret efterklangsfattigt. Dette er ikke nødvendigvis en ulempe, for der er nu opnået en meget fin balance mellem scene/sang og orkester, og helheden klinger meget frit, uanstrengt, klart og naturligt. Jeg hørte fx detaljer i orkestret, som jeg aldrig har bidt mærke i før. Sønderjyllands Symfoniorkester leverer meget levende og vitalt orkesterspil, og man mærker at dirigenten Lars Ole Mathiassen (Den Ny Operas leder) bygger videre på sine erfaringer fra den første Esbjerg-*Ring*. Det er et kæmpeskridt fremad.

Det er en god idé at begynde opbygningen af en *Ring* med *Valkyrien*, selvom tetralogien egentlig begynder med *Rhinguldet*. Det gjorde man også i Aarhus i 1980'erne og 90'erne. *Valkyrien* er en fantastisk historie, som umiddelbart kan fængsle også førstegangsbesøgende. 1. Akt er måske det mest helstøbte, Wagner har skabt, musikalsk såvel som dramaturgisk: En ung mand, en flygtende oprører og outsider, skjuler sig i et hus, som viser sig at tilhøre hans værste forfølger. Her møder han først hustruen, som viser sig at være hans egen forsvundne tvillingsøster, og senere selvfølgelig husets herre, en uheldsvanger og traditionsbunden træmand. I den første lysende forårsnat forelsker de to søskende sig, helten erobrer et sværd "som kun den stærkeste formår at vinde", og sammen flygter de ud i natteskoven. Myte og eventyr er på smukkeste vis bundet sammen, og samtidig opleves personerne som ægte, af kød og blod. Det lykkes forbilledligt i Esbjerg.

Musikdramatisk fortælling også for begyndere

For instruktør og scenograf byder *Ring* på en række afgørende valg: Skal myten tages for pålydende (herunder Wagners egne detaljerede regibemærkninger), eller skal historien og dens indbyggede samfundskritik aktualiseres, dvs. forankres i et bestemt historisk tids-rum. Det sidste har været de allerfleste instruktørers valg,

ikke mindst siden den epokegørende "Hundredeårs-Ring" i Bayreuth 1976-80 (instruktør: Patrice Chereau; senograf: Richard Peduzzi; dirigent: Pierre Boulez). Kasper Wilton og Marie i Dali er gået (d)en anden vej. Instruksjonen er først og fremmest meget musikalsk, og historien/myten fortælles uden forstyrrende eller provokerende referencer, men uden på nogen måde at virke "gammeldags", selv om der altså ikke er mange spor af "regi-teater": 1. Akt præsenteres nærmest som et let stiliseret eventyr, med et bevidst minimum af scenografiske virkemidler, selvfølgelig med det store træ (og sværdet gemt i det) som dramaturgisk omdrejningspunkt, med en niveau-delt mellemscene, der senere også kan agere Valkyrie-klippe og rum i Valhal. 2. Akt åbner smukt og overraskende med det elskende par, der observeres fra gudesperspektivet. Akten bringer mere kontekst – og fortolkning – ind. Vi får fortalt ur-myten, *Rhinguld*-historien, i Wotans lange monolog, som her er langt mere gribende end man ofte oplever den. Vi får Wotan præsenteret som en slags '(renaissance)kunstner', der eksperimenterer med nye menneskeidealer (en venlig hilsen til Aarhus-Ringen, hvor der også var menneske-modeller på scenen). Valhal er en stålkonstruktion og som sådan mere et moderne atelier end en gudsborg, men det forstyrrer ikke oplevelsen, og stoffet præsenteres loyalt i forhold til Wagners intentioner. Scenografien er i bedste forstand elementær, der spilles på jord, vand luft og ild som almene sanselige referencer. 3. akt åbner meget flot – musikalsk såvel som visuelt – med Valkyrieridtet og slutter smukt og beklemmende (og traditionstro) med Brünnhilde lagt til hvile bag trylleilden. Personinstruksjonen er forbilledlig, og der er fuld overensstemmelse mellem scenografi, kostumer (Marie i Dali), lys (Michael Breiner) og lyd (Sønderjyllands Symfoniorkester, som lyder til at befinde sig storartet i de nye operaomgivelser). – Wilton lader os desuden se tvillingeparret som børn i flere situationer, altid velmotiveret, og det virker faktisk meget fint (måske især for "førstegangsbesøgende", hvilket også er en af produktionens eksplisitte ambitioner).

Imponerende sangerhold

Sangerne er fra rigtig gode til fremragende. Siegmund (Magnus Vigilius) og Sieglinde (Cornelia Beskow, utvivlsomt en kommende international stjerne) er et nærmest idéelt par: skønne at se og høre på. Veteranen James Johnson er en bevægende Wotan, aldrende, ja, men med fuld vokal dækning for alle nuancer i dette storladne, splittede gudesind. Som hans Fricka er Randi Stene "frygtelig i al sin væld" i 2. akts store, strindbergske ægtefælleoprør. Brünnhilde (Annalena Persson) har en lidt skarp stemme med et til tider vildtvoksende vibrato, men hun disponerer partiet flot og er meget smuk at se på. De 8 (andre) valkyrier gør 3. akts åbning til en veritabel fest og lyder faktisk bedre – mere differentierede og godt sammensungne – end jeg mindes at have hørt det før.

Alt i alt er det en meget helstøbt og vellykket forestilling på højt musikalsk og scenisk niveau. Man kan kun håbe, at de nødvendige midler kan rejses, så projektet kan fortsættes til '*Ring* er sluttet'.

Valkyrien – opera af Richard Wagner

Den Ny Opera, Musikhuset Esbjerg, august 2017

Instruktion: Kasper Wilton / Scenografi og kostumer: Marie i Dali / Lysdesign: Michael Breiner

Sønderjyllands Symfoniorkester / Musikalsk ledelse: Lars Ole Mathiasen

Operasangere: James Johnson (Wotan), Randi Stene (Fricka), Cornelia Beskow (Sieglinde), Magnus Vigilius (Siegmund), Annalena Persson (Brünnhilde), Jesper Brun Jensen (Hunding), Winnie Merete Dueholm, Ylva Kihlberg, Liv Oddveig Midtmageli, Trine Bastrup Møller, Jeanette Goldstein, Andrea Pellegrini, Stina Schmidt, Elenor Wiman (Valkyrier).

Lars Ole Bonde er professor ved Aalborg Universitet, Institut for kommunikation og psykologi, tidligere koncert- og operaproducent.

